

Wstuchani w Ducha

Ku odnowie wspólnoty parafialnej –
rodziny Bożej

Studia i Materiały
Wydziału Teologicznego
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Nr 90

Redaktor serii:
ks. Bogdan Biela

Ks. Bogdan Biela
Ks. Ireneusz Celary

Wstuchani w Ducha

Ku odnowie wspólnoty parafialnej –
rodziny Bożej

Księgarnia św. Jacka
Katowice 2019

© 2019 by Księgarnia św. Jacka, Katowice

Recenzent:

Ks. prof. dr hab. Maciej Ostrowski (UPJPII)

ISSN 1643-0131

ISBN 978-83-8099-055-5

Wydział Teologiczny
Uniwersytetu Śląskiego
ul. Wita Stwosza 18, 40-043 Katowice
tel. + 48 32 356 90 56, faks + 48 32 356 90 55
internet: www.wtl.us.edu.pl
e-mail: sekretariat@wtl.us.edu.pl

Księgarnia św. Jacka Sp. z o.o.
ul. Warszawska 58, 40-008 Katowice
tel.: + 48 519 546 100
e-mail: biuro@ksj.pl
księgarnia internetowa: www.ksj.pl
zamówienia: sklep@ksj.pl

Druk i oprawa:
Drukarnia K&K
ul. Mierzeja Wiślana 6, 30-732 Kraków

SPIS TREŚCI

Table of content	7
Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
CZĘŚĆ PIERWSZA	
ABY KAŻDA PARAFIA STAWAŁA SIĘ CORAZ BARDZIEJ WSPÓLNOTĄ WSPÓLNOT	17
Rozdział I. Parafia jako wspólnota w świetle współczesnego nauczania Kościoła	19
Rozdział II. Podmiot duszpasterstwa w parafii	29
1. Posługa presbiterów i diakonów	29
2. Rola wiernych świeckich	40
3. Współpraca hierarchii ze świeckimi	46
Rozdział III. Realizacja modelu parafii – wspólnoty wspólnot	57
1. Parafia jako wspólnota wspólnot	57
2. Strategia małych grup	71
3. Rola i znaczenie posług liturgicznych w budowaniu wspólnoty parafialnej	85
Zakończenie	95
CZĘŚĆ DRUGA	
ABY RODZINA STAWAŁA SIĘ CORAZ BARDZIEJ PODMIOTEM DUSZPASTERSTWA	99
Rozdział I. Rodzina jako Kościół domowy	111
Rozdział II. Rodzina chrześcijańska jako naturalne środowisko wychowania w wierze	123
Rozdział III. Kościół domowy i jego funkcja kapłańska	133
Rozdział IV. Rodzina chrześcijańska w realizacji funkcji królewskiej	145
Zakończenie	153
Streszczenie	155
Summary	157
Bibliografia	159

TABLE OF CONTENT

List of abbreviations	9
Introduction	13
PART ONE	
MAKING EACH PARISH A COMMUNION OF COMMUNITIES	17
I. The parish as a community in the light of the contemporary teaching of the Church	19
II. Subject of the pastoral ministry in the parish	29
1. Ministry of priests and deacons	29
2. Role of lay faithful	40
3. Cooperation of the hierarchy and lay faithful	46
III. Realisation of a parish model – a communion of communities	57
1. The parish as a communion of communities	57
2. Strategy of small groups	71
3. A role of liturgical services in building the parish community	85
Conclusion	95
PART TWO	
MAKING THE FAMILY THE SUBJECT OF THE PASTORAL MINISTRY	99
I. The family as the Domestic Church	111
II. The Christian family as a natural environment of upbringing to faith	123
III. The domestic Church and her priestly function	133
IV. The Christian family executing the kingly function	145
Conclusion	153
Streszczenie	155
Summary	157
Bibliography	159

WSTĘP

Podstawową wspólnotą Kościoła, będącą jego ostatecznym umiejscowieniem, jest parafia (por. ChL 26). Od niej przede wszystkim zależy, na ile i w jakim stopniu Kościół będzie realizował swoje podstawowe powołanie jakim jest ewangelizacja (por. EN 14). Dlatego wypowiedzi Magisterium Ecclesiae nie tylko wskazują na rolę parafii w urzeczywistnianiu się Kościoła *hic et nunc*¹, ale także zachęcają do jej bardziej stanowczej odnowy². Również papież Franciszek w adhortacji apostołskiej *Evangelii gaudium* przyznaje, że „wezwanie do rewizji i odnowy naszych parafii nie przyniosło jeszcze wystarczających owoców, aby były one bliżej ludzi i były środowiskami żywej komunii i uczestnictwa oraz ukierunkowały się całkowicie na misję” (nr 28)³.

W to wezwanie wpisuje się zakończony w 2016 r. II Synod Archidiecezji Katowickiej, który stawia sobie jasny, a zarazem ambitny cel. W pierwszym dokumencie – wprowadzającym w całość uchwał synodalnych – *Duszpasterstwo w Kościele katowickim* czytamy, że II Synod Archidiecezji Katowickiej ma przyczynić się do odnowy duszpasterstwa lokalnego Kościoła w świetle Ewangelii i znaków czasu: „To swoiste uaktualnienie duszpasterstwa, wyszedłszy od pogłębienia zrozumienia wizji pastoralnej już od lat realizowanej w archidiecezji katowickiej, powinno być kontynuowane poprzez dopracowanie oraz uzupełnienie form realizacji tej wizji – od poziomu instytucji archidiecezjalnych, poprzez dekanaty, aż do poziomu parafii” (II SAK, nr 1). „Przed laty czcigodny sługa Boży ksiądz Franciszek Blachnicki przestrzegał: «Odnowa soborowa tak długo będzie fikcją, jak długo nie zejdzie na płaszczyznę parafii, jak długo nie wypracujemy posoborowego duszpasterstwa parafialnego». W myśl tych słów właśnie parafia jest miejscem, w którym komunijna natura Kościoła przyjmuje konkretne kształty. Toteż wszyscy wierni – osoby duchowne, świeckie i konsekrowane – urzeczywistniając w mocy Ducha Świętego żywy Kościół, muszą dołożyć starań, aby każda parafia stawała się coraz bardziej wspólnotą wspólnot” (nr 2). „W realizowaniu wizji Kościoła komunii Kościół katowicki powinien pamiętać, że podstawą odnowy parafii są małe wspólnoty: szczególnie rodziny oraz grupy o charakterze formacyjnym (...).

¹ Zob. KK 9, 21, 23, 26, 44; DM 15-18; KL 7, 41-42; DB 28-31; DA 10; EiE 15; ChL 26; NMI 29.

² W adhortacji Jana Pawła II *Christifideles laici* czytamy, że „ojcowie synodalni ze swej strony poddali wnikliwej analizie sytuację, w jakiej znajdują się aktualnie parafie, nawołując do *bardziej stanowczej ich odnowy*” (nr 26).

³ Na innym miejscu papież powie: „Mam nadzieję, że wszystkie wspólnoty znajdą sposób na podjęcie odpowiednich kroków, aby podążać drogą duszpasterskiego i misyjnego nawrócenia, które nie może pozostawić rzeczy w takim stanie, w jakim są” – EG 25.

Każda parafia, idąc za głosem Ducha Świętego, jest wezwana do przeobrażania się w Kościół wyruszający w drogę, Kościół misyjny, który nie czeka, lecz wychodzi i zaprasza wszystkich, troszcząc się w wyjątkowy sposób o tych, którzy oddalili się od jego żywego centrum. Wymaga to odejścia od kryterium «zawsze się tak robiło» (nr 3)⁴. Pomyślna zaś realizacja odnowy parafii i innych obszarów duszpasterstwa zależeć będzie w dużej mierze od poziomu ekklezjalnej świadomości wszystkich wiernych oraz od pogłębiania „rozumienia i umiejętności realizacji posoborowego modelu parafii – wspólnoty wspólnot” (nr 8).

Do zrozumienia i pogłębienia posoborowego modelu parafii pragnie przyczynić się niniejsze opracowanie. Tytuł „*Wysłuchani w Ducha*”. *Ku odnowie wspólnoty parafialnej – rodziny Bożej* nawiązuje do pragnienia II Synodu Archidiecezji Katowickiej, aby parafie stawały się wspólnotami wspólnot. Wskazuje także, iż to rodzina jest fundamentem takiego modelu parafii (por. KK 28)⁵. W związku z powyższym pierwsza część opracowania, nawiązująca do uchwał II Synodu Archidiecezji Katowickiej: *Aby parafia stawała się coraz bardziej wspólnotą wspólnot*⁶ w pierwszym rozdziale ukaże parafię w świetle współczesnego nauczania Kościoła. Następnie w świetle magisterium Kościoła zostanie naświetlony podmiot duszpasterstwa w parafii, a więc rola i znaczenie posługi prezbiterów, diakonów i wiernych świeckich. Zrozumienie roli, jaki każdy z tych podmiotów odgrywa oraz ich wzajemna współpraca ma bowiem istotne znaczenie w budowaniu parafii. Realizację modelu parafii wspólnotowej ukaże ostatni rozdział. Najpierw zostanie przedstawiona wizja parafii jako wspólnoty wspólnot oraz wynikające z tego konsekwencje dla *cura pastoralis*. Następnie zostanie pokazany konkretny przykład budowania parafii w oparciu o strategię małych grup. Całość zakończy propozycja, aby posługi liturgiczne uczynić zasadą koncentracji w budowaniu wspólnoty parafialnej.

Tytuł drugiej części: *Aby rodzina stawała się coraz bardziej podmiotem duszpasterstwa*, także został zaczerpnięty z uchwał synodalnych⁷. Najpierw zostanie ukazana rodzina jako Kościół domowy. Kościół bowiem żyje oraz znajduje swoje urzeczywistnienie w rodzinie, a rodzina żyje w Kościele. Kolejne rozdziały przedstawiają podstawowe funkcje urzeczywistniające rodzinę jako Kościół domowy: *Rodzina chrześcijańska jako naturalne środowisko wychowania w wierze; Kościół domowy i jego funkcja kapłańska; Rodzina chrześcijańska w realizacji funkcji królewskiej*.

⁴ Por. EG 33.

⁵ Por. *Duszpasterstwo w Kościele katowickim*, nr 15.

⁶ Tamże, nr 2.

⁷ „Ze względu na to, że Kościół katowicki zawsze stawiał rodzinę w centrum swej działalności duszpasterskiej, należy dołożyć starań, aby rodzina – jakże często stanowiąca przedmiot duszpasterstwa – stawała się coraz bardziej jego podmiotem, była aktywna apostołsko” (*Duszpasterstwo rodzin w Kościele katowickim*, nr 62).

Na zawartość książki składają się teksty nowe, ale także fragmenty artykułów opublikowane we wcześniejszych publikacjach. Pragną one w jakimś stopniu odpowiedzieć na apel abpa Wiktora Skworca, aby wszyscy poznali bogactwo Kościoła i włączyli się w jego budowanie przez konsekwentne wykonywanie synodalnych uchwał. Metropolita katowicki podkreśla: „Mam nadzieję, że ich realizacja będzie przemieniać nasz Kościół lokalny w taki sposób, by bardziej czytelnie objawiał to, czym jest ze swej natury, czyli braterską wspólnotą wierzących, w której każdy ma swoje miejsce i powołanie, obowiązki i prawa, a która istnieje w jednym tylko celu: «aby wszystko rosło ku temu, który jest Głową – ku Chrystusowi» (Ef 4,15)”⁸.

⁸ W. Skworec, *Wprowadzenie do Uchwał II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, w: II SAK, s. 9.

STRESZCZENIE

Podstawową wspólnotą Kościoła, będącą jego ostatecznym umiejscowieniem, jest parafia (por. ChL 26). Od niej przede wszystkim zależy, na ile i w jakim stopniu Kościół będzie realizował swoje podstawowe powołanie, jakim jest ewangelizacja (por. EN 14). Dlatego wypowiedzi Magisterium Ecclesiae nie tylko wskazują na rolę parafii w urzeczywistnianiu się Kościoła *hic et nunc*, ale także zachęcają do jej bardziej stanowczej odnowy. W to wezwanie wpisuje się zakończony w 2016 r. II Synod Archidiecezji Katowickiej, który stawia sobie jasny cel. W pierwszym dokumencie, wprowadzającym w całość uchwał synodalnych – *Duszpasterstwo w Kościele katowickim* – czytamy, że II Synod Archidiecezji Katowickiej ma przyczynić się do odnowy duszpasterstwa lokalnego Kościoła w świetle Ewangelii i znaków czasu: „Każda parafia, idąc za głosem Ducha Świętego, jest wezwana do przeobrażania się w Kościół wyruszający w drogę, Kościół misyjny, który nie czeka, lecz wychodzi i zaprasza wszystkich, troszcząc się w wyjątkowy sposób o tych, którzy oddalili się od jego żywego centrum. Wymaga to odejścia od kryterium «zawsze się tak robiło»” (nr 3). Pomyślna zaś realizacja odnowy parafii i innych obszarów duszpasterstwa zależeć będzie w dużej mierze od poziomu eklezjalnej świadomości wszystkich wiernych oraz od pogłębiania „rozumienia i umiejętności realizacji posoborowego modelu parafii – wspólnoty wspólnot” (nr 8).

Do zrozumienia i pogłębienia posoborowego modelu parafii pragnie przyczynić się przedstawione opracowanie. Tytuł „*Wysłuchani w Ducha*”. *Ku odnowie wspólnoty parafialnej – rodziny Bożej* nawiązuje do pragnienia II Synodu Archidiecezji Katowickiej, aby parafie stawały się wspólnotami wspólnot. Wskazuje także, iż to rodzina jest fundamentem takiego modelu parafii. W związku z powyższym pierwsza część opracowania, pt. *Aby parafia stawała się coraz bardziej wspólnotą wspólnot*, w pierwszym rozdziale ukazuje parafię w świetle współczesnego nauczania Kościoła. Następnie w świetle magisterium Kościoła zostaje naświetlony podmiot duszpasterstwa w parafii, a więc rola i znaczenie posługi prezbiterów, diakonów i wiernych świeckich. Zrozumienie roli, jaką każdy z tych podmiotów odgrywa oraz ich wzajemna współpraca ma bowiem istotne znaczenie w budowaniu wspólnoty parafialnej. Realizację modelu parafii wspólnotowej ukazuje ostatni rozdział. Najpierw jest przedstawiona wizja parafii jako wspólnoty wspólnot oraz wynikające z tego konsekwencje dla *cura pastoralis*. Przede wszystkim chodzi o wspieranie rodziny poprzez prowadzenie w parafii duszpasterstwa małych grup

typu: ewangelizacyjnego, deuterokatechumenalnego, środowiskowego czy diakonijnego. Obecność małych grup w strukturze parafii jest szczególnie widoczna w niektórych kościołach protestanckich realizujących strategię małych grup. Polega ona na tym, że w budowaniu parafii nie tyle chodzi o to, aby istniały w niej małe grupy, lecz aby wspólnota parafialna w oparciu o nie funkcjonowała. Grupy te koncentrują się na wypełnianiu pięciu celów: budowaniu relacji braterskich, byciu uczniami Chrystusa, służbie, ewangelizacji i uwielbieniu. Uzupełnieniem niejako strategii małych grup jest propozycja pastoralna wychodząca z założenia, aby liturgię uczynić zasadą koncentracji w budowaniu wspólnoty parafialnej.

Jako że fundamentem modelu parafii jako wspólnoty wspólnot jest rodzina, dlatego też niezwykle istotnym jest, aby pomiędzy rodzinami a parafią istniała wzajemna więź. Rodzina jest bowiem nie tylko podstawową komórką Kościoła, ale także rzeczywistością, w której Kościół faktycznie się tworzy. Dokonuje się to poprzez realizację trzech podstawowych funkcji Kościoła: prorockiej, kapłańskiej i pasterskiej. Poprzez nie Kościół wypełnia swoje zadania, aktualizując i kontynuując dzieło zbawcze Chrystusa. Dzięki tym podstawowym funkcjom Kościół staje się rzeczywistością konkretną i uchwytą, także w rodzinie. Druga część opracowania pt. *Aby rodzina stawiała się coraz bardziej podmiotem duszpasterstwa*, jest próbą odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób parafia żyje i znajduje swoje urzeczywistnienie w rodzinie, a rodzina żyje w we wspólnotcie parafialnej. Stąd też ukazany został najpierw rozwój idei rodziny jako Kościoła domowego, następnie omówiono eklezjalny wymiar rodziny, a na końcu opisano realizację trzech podstawowych funkcji Kościoła w rodzinie chrześcijańskiej. Głosząc bowiem słowo Boże, parafia objawia rodzinie chrześcijańskiej jej prawdziwą tożsamość, to, czym ona jest i czym powinna być wedle zamysłu Boga; sprawując sakramenty, wzbogaca i umacnia rodzinę chrześcijańską łaską Chrystusa, ażeby ją uświęcić na chwałę Ojca; poprzez głoszenie z nową mocą nowego przykazania miłości pobudza ona i prowadzi rodzinę chrześcijańską do służby miłości, aby naśladowała i przeżywała tę samą miłość oddania i ofiary, którą Chrystus żywi dla całej ludzkości. Z drugiej zaś strony rodzina chrześcijańska uczestniczy w zbawczym posłannictwie parafii, ponieważ stanowi część Ludu Bożego i Ciała Chrystusa, a w jej życiu i działaniu objawia się nadchodzące królestwo Boże.

SUMMARY

The basic community of the Church, which is her final location, is the parish (compare: ChL 26). It is the parish that decides if, and to what extent, the Church will realise her essential mission that is to evangelize (compare: EN 14). This is why the statements of *Magisterium Ecclesiae* not only point at realisation of the Church *hic et nunc*, but also encourage more radical renewal. This call goes in line with the Second Synod of the Archdiocese of Katowice concluded in 2016, the aim of which is clear. The first document – an introduction to all the resolutions of the synod – entitled *Pastoral ministry in the Church of Katowice* says that the second synod of the Archdiocese of Katowice is meant to renew pastoral service of the local Church in the light of the Gospel and the signs of the time. “Each parish, following the voice of the Holy Spirit, is called to be transformed into the Church embarking on the journey, the missionary Church that does not wait, but reaches out and welcomes all, caring especially for those who drifted away from her living centre. It requires abandonment the “it has always been like this” attitude (No. 3). Efficient execution of the renewed parish and other areas of pastoral care depends largely on the level of ecclesiastic awareness of all the faithful and increased “understanding and ability to implement the post-conciliar model of the parish – a communion of communities” (No. 8).

This study wishes to contribute to understanding and deeper implementation of the post-conciliar model of the parish. Its title – “*Listening to the Spirit – towards renewal of the parish community – the family of God*” – refers to the desire of the second Synod of the Archdiocese of Katowice to make every parish a communion of communities. It also points to the fact that it is the family that is a foundation of such a model of the parish. In view of the above the first part of the study entitled “Making the parish a communion of communities” describes the parish in the light of the contemporary teaching of the Church. Then a subject of pastoral services in the parish is shown in the light of the teaching of the Church, which is the role and significance of the service of priests, deacons and lay faithful. Understanding a role of each of the subjects and their mutual cooperation has an essential role in building the parish community. Implementation of a model of the communal parish is described in the last chapter of the study. First a vision of the parish as a communion of communities is presented together with its consequences for *cura pastoralis*. Most of all what is at stake is supporting the family through introduction of a pastoral ministry of small groups of in the parish, be it groups of evangelisation, deuterocatechumenal, social or diaconal type. Presence of small

groups in the parish structure is specifically visible in some Protestant churches that adopted a strategy of small groups. The strategy is that the focus is not on existence of small groups in the parish, but rather on existence and operation of the parish being based on small groups. Such groups are focused on fulfilment of five aims: building brotherly relations, being disciples of Christ, service, evangelisation and worship. A completion of the strategy of small groups is a pastoral offer that makes the liturgy the rule of concentration in building the parish community.

Since the foundation of a model of the parish as a communion of communities is the family, a mutual bond between families and a parish is extremely important. Not only is the family the fundamental particle of the Church, but also a reality in which the Church is indeed created. This is done through realisation of the three major functions of the Church: prophetic, priestly and kingly one. It is through them that the Church is fulfilling her task actualising and continuing the redemptive work of Christ. Thanks to these major functions the Church becomes a reality that is both concrete and tangible, also in the family. The second part of the study entitled "Making the family the subject of the pastoral service" is an attempt to answer the question on how the parish exists and is implemented in the family and the family lives in the parish community. Therefore firstly development of the idea of the family as the domestic Church is presented, followed by a description of an ecclesial dimension of the family and implementation of three major functions of the Church in the Christian family. Proclaiming the word of God the parish reveals the Christian family its true identity, what it really is and what it should become according to God's plan. Celebrating the sacraments the parish enriches and strengthens the Christian family by the grace of Christ to sanctify it for the glory of the Father; proclaiming with the new power the new commandment of love it stimulates and leads the Christian family to the service of love to follow and experience the same love of dedication and sacrifice that Christ has for the entire mankind. On the other hand the Christian family participates in the salvific mission of the parish, since it is a part of the people of God and the Body of Christ, and in its life and actions the approaching kingdom of God is revealed.